
social representat pels estudiants de psicologia considera que existeixen alguns descriptors de la seva personalitat que els diferencia, com per exemple, les dificultats per interactuar socialment, la impulsivitat, el nerviosisme o la inseguretat dels sords.

Ara bé, és el grup de persones sense deficiència sensorial les que es distancia d'aquests dos grups. Sembla més lògic que el col·lectiu de cecs i sords es mantinguin més units precisament per la presència de l'estigma.

Malgrat que actualment s'aprecia una major sensibilitat de la societat vers les persones amb necessitats educatives especials promugut, sobretot, pels mass mèdia -TV i premsa-, encara es mantenen certs estereotips que poden influir sobre l'autoconcepte de l'individu (GOFFMAN, 1963).

Pel que fa a la imatge social de la sordesa, fonamentalment, dos són els estereotips o "etiquetes" que el sector universitari ha atribuït als sords en relació a la seva personalitat.

D'una banda, la imatge global de que els sords són poc sociables. És a dir, els estudiants, sobretot els nois, tendeixen a catalogar-los de, més aviat,

passius, callats, avorrits, tancats, poc simpàtics, solitaris i amb pocs amics. Tots aquests descriptors poden incloure's en el concepte genèric de sociabilitat. La terminologia de "sords-muts", que temps enrera s'ha vingut utilitzant per anomenar-los, pot haver contribuït negativament en la seva imatge en pensar que la sordesa comporta implícitament el mutisme.

D'altra banda, s'ha constatat que als sords se'ls considera menys intel·ligents que els cecs i que les persones sense deficiència sensorial. Aquest fet no deixa de sorprendre si es té en compte el nombre d'estudis que conclouen que la capacitat cognoscitiva dels sords segueix una evolució paral·lela a la dels oients, però a un ritme més lent.

En resum, els resultats mostren que un sector social universitari es representa el perfil de la personalitat d'una persona sorda, una persona cega i una persona sense deficiència sensorial d'una manera específica i diferenciada.

7.

VALORACIÓ DELS RESULTATS

La investigació sobre l'autoconcepte és una tasca força difícil perquè, com ja s'ha constatat, els diferents models i enfoc teòrics difereixen considerablement quant a definició i conceptualització del sí mateix.

A aquesta diversitat, cal afegir la multiplicitat de termes utilitzats per referir-se al "self": autoconcepte, autoimatge, autoestima, autoavaluació, autoconsciència, percepció o representació, per citar-ne alguns.

La manca d'acord sobre la definició terminològica fa suposar que els instruments no sempre mesuren el mateix. És per això que la investigació sobre l'autoconcepte s'ha trobat amb dificultats per comparar i generalitzar resultats.

En aquest estudi sobre l'autoconcepte d'un grup d'adolescents sords de Catalunya es presenta una nova problemàtica causada, fonamentalment, per les dificultats lingüístiques i comunicatives inherents al dèficit auditiu.

L'avaluació lingüística inicial realitzada als subjectes d'aquest treball mostra que el nombre d'adolescents sords amb un nivell suficient d'expressió oral és superior al de comprensió i que la seva parla és, en un alt percentatge, intel·ligible. En relació a les habilitats comunicatives, els sords de la mostra troben dificultats, sobretot, quan són receptors d'una informació. En canvi, quan actuen com a locutors i "reparadors" (modificadors d'una informació incompresa) aconseguen un nivell suficient i òptim, respectivament.

Els resultats d'aquesta exploració confirmen que el gènere i l'edat a la franja estudiada, de 12 a 19 anys, no determinen el nivell de competència comunicativa i lingüística del sord, però, en canvi, s'observen diferències significatives en tasques de comprensió oral i recepció d'informació segons el grau de pèrdua auditiva del sord, sent els resultats dels sords profunds inferiors als obtinguts pels sords severos.

Per tal de facilitar l'exposició de les conclusions finals d'aquest estudi

es seguirà l'ordre dels objectius assenyalats en el capítol IV indicant, en cada cas, les qüestions plantejades.

**El primer objectiu del treball era el d'estudiar la identitat i
l'autoconcepte del sord.**

La primera pregunta formulada es refereix al tipus d'identitat que adopten els sords/es de la mostra:

"Quin tipus d'identitat adopten els sords de la mostra?"

La major part dels adolescents sords de la mostra presenten una identitat dual. Aquest "biculturalisme" s'ha d'interpretar positivament per dues raons: d'una banda perquè suposa l'acceptació de les limitacions del propi dèficit; i d'altra banda, perquè suposa la seva integració en la cultura oient majoritària.

Precisament, autors com COHEN (1978), SARFATY & KATZ (1978) i COLE & EDELMAN (1991), consideren que aquest és el tipus d'identitat que els sords haurien d'adoptar com a millor estratègia per desenvolupar

l'autoconcepte positiu.

Una possible explicació d'aquest resultat podria ser el sistema educatiu integrador al qual han estat sotmesos els sords de Catalunya des dels primers anys de vida. Aquest fet ha propiciat el contacte social i la interacció amb companys oients a l'aula que, conjuntament, han facilitat les experiències amb la comunitat d'oients.

La consolidació de la integració a Catalunya ha anat acompanyada d'un progressiu reconeixement de l'especificitat del sord i de respecte a la diferència que presenta en el seu desenvolupament.

Aquest fet pot interpretar-se com una de les possibles raons de les diferències trobades en el primer estudi realitzat a Catalunya per MARTÍNEZ & SILVESTRE (1990) en que els sords no feien al·lusió a la sordesa.

Tot i que no es pot afirmar que les variables intrínseques al subjecte influeixin d'una manera decisiva sobre la identitat del sord, les dades obtingudes permeten concloure, d'una banda, que els adolescents sords profunds són els qui més vegades es declaren sords davant d'un nou amic i,

d'altra banda, que els sords, fills de pares oients, es senten més semblants als oients. Respecte a la competència lingüística i comunicativa dels sords, els subjectes amb nivells superiors són els qui mostren una major tendència a acceptar per igual el món cultural dels sords i dels oients.

L'èxit de la integració serà possible sempre que es respecti la identitat socio-cultural del sord i les seves particularitats sociocognoscitives i comunicatives-lingüístiques. Els subjectes del present estudi, amb identitat majoritàriament dual, haurien de rebre una educació que permeti el desenvolupament d'experiències interactives i que tingui en compte la "cultura" sorda a l'hora d'organitzar estratègies pedagògiques.

La diversitat trobada en la població afectada per sordesa a causa de diferents variables ha portat a estudiar l'efecte d'alguna d'elles en l'autoconcepte (grau de pèrdua auditiva, competència comunicativa i lingüística, edat, gènere i presència del dèficit auditiu en altres membres familiars).

Pel que fa al grau de sordesa la pregunta es planteja de la següent manera:

"És possible trobar diferències significatives en l'autoconcepte del sord en funció del seu grau de pèrdua auditiva?; els sords profunds acceptaran millor la seva deficiència i mostraran un autoconcepte superior als sords severos?".

Tot i l'absència d'estudis que valorin concretament la incidència del grau de pèrdua auditiva sobre l'autoconcepte, els resultats obtinguts permeten confirmar que existeixen algunes diferències destacables entre els sords severos i els sords profunds.

Respecte a la seva autodescripció, els sords severos es diferencien dels sords profunds en el nombre de referències a la sordesa, fent-la explícita o bé destacant altres aspectes relacionats amb la vivència del dèficit (el tipus de comunicació, les relacions familiars, les amistats, els audífons, l'Associació de Sords, el logopeda i la capacitat d'audició).

El fet més destacable en relació als sords severos és el nombre considerable de trets de personalitat negatius que utilitzen per descriure's a sí mateixos i la poca confiança que mostren en les seves pròpies capacitats. Per tant, tot sembla indicar que l'autoestima que manifesten els sords severos és inferior a la dels sords profunds.

Els sords profunds, per altra banda, es diferencien dels sords severos en el nombre de referències a les amistats deixant constància de la importància que per a ells tenen les interaccions amb els companys durant el procés de construcció de l'autoconcepte. En relació a la imatge física, els sords profunds afirmen tenir bona aparença física més sovint que els sords severos. En base a aquests resultats es pot intuir que l'autoconcepte social del sord profund es manifesta més positiu que el del sord sever.

Finalment, respecte a l'autoconcepte acadèmic, els adolescents sords profunds afirmen tenir èxits acadèmics i es senten satisfets dels seus resultats. De nou, el grau de pèrdua auditiva estableix diferències en aquesta dimensió de l'autoconcepte.

En sentit invers al trobat en d'altres dimensions psíquiques, la gravetat de la sordesa juga positivament a favor dels profunds, fet que pot interpretar-se en el sentit de que l'assumpció del dèficit és molt més precoç tant pels pares com pel subjecte afectat.

En relació a la competència comunicativa i lingüística dels subjectes, es formula la següent pregunta:

"L'autoconcepte del sord serà més positiu en funció de la seva habilitat lingüística i comunicativa?"

Els autors que atorguen força importància a les experiències socials interactives durant el procés de construcció de l'autoconcepte (BRUNSCHWIG, 1936; CRAIG, 1965; KENNEDY, 1973; BAT-CHAVA i al., 1992), consideren que la comunicació és el principal problema del sord. De fet, un ampli nombre d'adolescents sords de la mostra així ho declaren quan se'ls pregunta per les conseqüències de la seva sordesa.

En el present estudi es verifica la influència no sols de la competència comunicativa, sino també de la competència lingüística en alguns aspectes concrets de l'autoconcepte.

Segons GUTERMAN (1986) cal esperar que els sords amb més destreses comunicatives tinguin una alta autoestima. Aquestes expectatives, però, entren en contradicció amb els resultats trobats en aquest estudi. En termes generals, s'observa que precisament els adolescents sords que presenten nivells més alts en comunicació i llenguatge, tendeixen a mostrar menys confiança en les seves possibilitats, es descriuen utilitzant més trets de personalitat negatius, no es senten satisfets amb els seus resultats acadèmics,

etc. Es fa difícil d'interpretar aquest fet, però una possible via per entendre'l seria esbrinar el nivell d'expectatives que tant en el medi familiar com escolar pot crear un millor nivell lingüístic i comunicatiu.

En definitiva, tal com diu MYKLEBUST (1960) la sordesa "imposa" una sèrie de limitacions que els fa entrar en "conflicte" amb ells mateixos. Aquest "conflicte" o "lluita" per reeixir és un tret característic de l'adolescència que implica l'enfrontament amb nous problemes que cal resoldre però que, alhora, li poden ajudar a fer possible un desenvolupament normal, sempre i quan això no suposi un excessiu centrament en allò que li manca ja que podria provocar situacions frustrants.

Per conèixer no solament la valoració positiva o negativa que el sord té d'ell mateix, sino també per veure quins són els fets més rellevants es formulà la següent qüestió:

"El nombre de referències a característiques abstractes en relació al concepte d'un mateix aniran augmentant amb l'edat?"

Coincidint amb l'estudi de WRIGHT (1982), a mesura que augmenta l'edat de l'adolescent, augmenta també el nombre de referències als aspectes

interns i disminueixen les referències a aspectes externs. Els aspectes interns fan referència a sentiments en relació a la vivència del dèficit; a trets de personalitat positius o negatius; a perspectives de futur, sobretot relacionades amb la seva orientació professional; i a amistats, tant amb oients com amb sords, per citar-ne alguns exemples. En canvi, els més joves sovint centren més la seva autodescripció en aspectes externs que tenen relació amb la seva aparença física o amb els seus gustos i activitats.

MARTÍNEZ & SILVESTRE (1990) arriben a les mateixes conclusions, però matisen que els sords utilitzen progressivament amb l'edat més referències a aspectes interns, tot i que ho fan a un ritme més lent respecte als oients.

En base als resultats d'estudis anteriors sobre la importància del gènere en l'autoconcepte, es va plantejar la pregunta següent:

"Es pot esperar que el gènere estableixi diferències en l'autoconcepte dels sords?. En cas afirmatiu, en quin sentit es produeixen aquestes diferències?"

En cap cas s'han observat diferències importants entre l'autoconcepte dels nois i el de les noies sordes. Únicament, en relació a la imatge física, cal

esmentar un tret diferenciador que és la preocupació que tenen les noies per la seva aparença física. Concretament, bona part de les adolescents sordes coincideixen a voler canviar el seu "cabell".

En l'estudi de HOOPER (1988) pot trobar-se una raó explicativa d'aquestes dades, tot i que els seus resultats no coincideixen amb els obtinguts en aquest treball. HOOPER argumenta que, donat el procés maduratiu de les noies, aquestes es veuen implicades en activitats socials abans que els nois i això fa que es preocupin més per aconseguir una bona imatge física.

A banda d'aquest tret específic, els resultats de l'estudi no permeten afirmar l'existència de relació directa entre el gènere del sord i el seu autoconcepte i, per tant, les dades obtingudes són divergents amb els resultats d'estudis tals com el de ROSENBERG (1979) i LOEB & SARIGIANI (1986).

Finalment, una variable extrínseca que resulta rellevant en el procés d'identitat del sord és la vivència i el coneixement de la sordesa per part dels pares. Inicialment es formulava la pregunta de la forma següent: